GMO: existuje vedecký konsenzus ohľadom neškodnosti?

Boj o verejnú mienku ohľadom rôznych kontroverzných technológií neprebieha iba v oblasti samotného vedeckého výskumu, ale podstatne viac formou „Public Relation“, ktorá je silnou stránkou práve výrobcov týchto technológií, mocných nadnárodných korporácií. A tak sa i v prípade GMO zo železnou pravidelnosťou objavujú uisťujúce a upokojujúce bohorovné vyhlásenia zo strany „autorít“ doprevádzané inými formálnymi gestami.

V októbri tohto roku rozvírilo hladinu verejnej mienky prehlásenie biotechnologického priemyslu, niektorých vedeckých pracovníkov, novinárov a komentátorov, že údajne existuje „vedecký konsenzus“ ohľadom neškodnosti plodín GMO pre ľudské zdravie ako i životné prostredie.

Zároveň, 17. októbra 2013 bola v Spojených štátoch odovzdaná Svetová Potravinárska Cena (World Food Prize) trom osobám zaoberajúcich sa výskumom v oblasti transgénnych sadív: **Robert T. Fraley**, viceprezident Monsanto, **Mary-Dell Chilton**, zakladateľská členka Syngenty a **Marc van Montagu**, predseda Európskej federácie biotechnológií, mocného lobistického združenia pro GMO.

Obe tieto skutočnosti sa ale stretli s vlnou nevôle. Médiá napr. zverejnili, že „World Food Prize“, ktorá prezentuje samú seba ako „ekvivalent Nobelovej ceny pre potravinárstvo a poľnohospodárstvo“, je iba súkromnou nadáciou, ktorej sponzormi sú veľké firmy agropotravinárskeho sektoru od Nestlé a Cargill až po Syngentu a Monsanto. Napr. táto posledná spoločnosť vyplatila, podľa New York Times, v roku 2008 5 miliónov dolárov predmetnej súkromnej nadácie. Tieto skutočnosti vážne naštrbujú aureolu objektivity, ktorú si nadácia „World Food Prize“ nárokuje pre seba.

Z pomedzi odmietavých reakcií treba spomenúť petíciu odsudzujúcu „obscénne rozhodnutie“ udeliť „World Food Prize“ viceprezidentovi Monsanta, pod ktorú sa už podpísalo 315 tisíc osôb.

Ozvala sa ale i časť vedeckej komunity, ktorá nesúhlasí s deklarovanou existenciou konsenzu ohľadom neškodnosti GMO. 21. októbra 2013 vydala ENSSER, Európska sieť vedcov pre sociálnu a environmentálnu zodpovednosť, tlačové komuniké, ktoré podpísalo 92 vedeckých, univerzitných a medicínskych pracovníkov. Podľa nich je i udelenie World Food Prize v protiklade s nedávnymi rozhodnutiami obmedzujúce alebo zakazujúce pestovanie, alebo komercializáciu niektorých GMO vo viacerých krajinách. Spomedzi n ich ide o 9 európskych štátov, ale i o Mexiko, Bangladéš, Filipíny a Indiu. Okrem iného, o povoleniach pestovať geneticky modifikované plodiny sa v súčasnosti diskutuje na súdoch v Argentíne a v Brazílii z dôvodu spochybnenia vedeckých základov, ktoré slúžili na vydanie príslušných povolení.

V komuniké ENSSER sa uvádza:

„Takéto tvrdenia (že potraviny na báze GM plodín sú neškodné) spôsobujú nepredvídateľné riziká pre ľudské zdravie a prispievajú k vytvoreniu atmosféry bezstarostnosti“ prehlásila **Angelika Hilbeck**, predsedníčka ENSSER a jedna zo signatárok deklarácie. „Zámerom nášho je upozorniť na skutočnosť, že názory vedeckej komunity na GMO sú rozdelené a, že výsledky vedeckých štúdií posudzujúcich bezpečnosť GMO sú často kontradiktórne a nemožno z nich urobiť jednoznačný záver.

Myslí sa tým najmä na toxické účinky pozorované u laboratórnych zvierat kŕmených GM potravinami, na zvýšené používanie pesticídov pri pestovaní GM plodín a na neočakávaný dopad pestovania Bt plodín na necielené druhy.“ pokračovala doktorka Hilbeck.

Napriek týmto kontroverzným skutočnostiam, istá skupina osôb zdieľajúca rovnaké názory šíri nepravdivé tvrdenie podľa ktorého sú geneticky modifikované plodiny a potraviny vyrobené na ich báze bez rizika. V skutočnosti zatiaľ neexistuje odpoveď na mnohé otázky a niektoré prípady dokonca spôsobujú vážne obavy.

Profesor C. Vyvyan Howard z Univerzity v Ulster, lekársky kvalifikovaný toxikopatológ a signatár deklarácie, prehlásil: „Veľké množstvo štúdií naznačuje, že GM plodiny i potraviny môžu byť toxické alebo spôsobovať alergie. Často sa tvrdí, že milióny Američanov konzumujú GM potraviny bez akýchkoľvek následkov. Ale v USA sa takéto potraviny neoznačujú a za týchto podmienok, keď sa nedá vykonať žiadna epidemiologická štúdia, je nemožné povedať či má nárast chronických ochorení zistených v tejto krajine nejakú súvislosť s konzumáciou GM potravín alebo nie. Z tohto titulu nemá takéto tvrdenie žiadne vedecké opodstatnenie.

Signatári deklarácie žiadajú, aby sa na GM plodiny a potraviny vzťahoval princíp opatrnosti, tak ako je to dohodnuté na medzinárodnej úrovni prostredníctvom Kartagenského protokolu o biobezpečnosti a Codex Alimentaris OSN.

Prof. Ernst-Ulrich von Weizsäcker, spolupredseda Medzinárodného panelu zdrojov a spolupredseda Rímskeho klubu, ktorý je zároveň jeden zo signatárov deklarácie ENSSER, prehlásil v rámci svojho komentovania deklarácie: „Budúcnosť poľnohospodárstva a potravinárstva je jednou z veľkých výziev pre ľudstvo v 21. storočí. Tvrdiť, že existuje vedecký konsenzus ohľadom bezpečnosti GMO je zavádzajúce a nezohľadňuje veľmi diverzifikované vedecké dôkazy z ktorých nemožno dospieť k jasným záverom. Ak prebiehajú diskusie celosvetového záujmu, je nevyhnutné v rámci otvorených, transparentných a čestných debát, ktoré zahrňujú celú spoločnosť, zohľadniť všetky existujúce vedecké poznatky. Ide o zodpovednosť vedcov a vedy“.

Iný signatár deklarácie, prof. Brian Wynne z britskej univerzity v Lancaster vyhlásil: „Je zavádzajúce a nezodpovedné tvrdiť, že existuje vedecký konsenzus u tak dôležitých otázkach. Mnohé otázky ostávajú otvorené a nanajvýš pálčivé a popri tom sú vo vedeckej literatúre odhalených stále viac nových skutočností zo strany nezávislých vedeckých pracovníkov. Výskumy, ktoré by mohli priniesť odpoveď na viaceré kľúčové otázky verejného záujmu boli dlhé roky zanedbávané z dôvodu obrovskej nerovnováhy vo financovaní výskumu (súkromný výskum verzus verejný výskum). Biobezpečnosť bola vždy nechávaná na okraji v prospech obchodnej a vedeckej propagácie technológie.“

Z pomedzi prehlásení ďalších signatárov deklarácie:

Andy Stirling, profesor vedeckej a technologickej politiky na Univerzite v Sussex a bývalý člen Panelu vedeckého dozoru nad GMO britskej vlády: „Hlavný dôvod prečo niektoré nadnárodné spoločnosti dávajú prednosť technológii GMO pred početnými existujúcimi alternatívami je skutočnosť, že GMO ponúkajú lukratívnejšie možnosti kontroly intelektuálneho vlastníctva a svetových zásobovacích reťazcov. V záujme vylúčenia akejkoľvek otvorenej diskusie k týmto

otázkam, dochádza v mene týchto záujmov k pokusom poprieť existenciu početných neistôt a zrušiť vedeckú diverzitu. Toto škodí nielen demokratickej diskusii, ale v konečnom dôsledku i vede samotnej.“

Dr. Arpad Pusztai, signatár deklarácie a člen Kráľovskej Edimburskej Spoločnosti, vyhlásil: „Testovanie GM potravín by malo rovnako dobre slúžiť i záujmom biotechnologického priemyslu“. Ako to povedal Dr. Richard P. Feynman: „Pre úspech nejakej technológie sa musí dať realite prednosť pred verejnými záujmami."

RNDr. Igor Šarmír, PhD, SPPK